

بسمه تعالی

خلاصه سیاستی اولین نشست حوزه اقتصاد (تولید) در حوزه معدن و صنایع معدن
پنجمین کنفرانس حکمرانی و سیاستگذاری عمومی

«نظام حکمرانی معدن در اکتشافات و بهره برداری، چالش ها و راهکارها»

مرداد ۱۴۰۲

پنجمین کنفرانس
حکمرانی و
سیاستگذاری
عمومی

GOO GOVERNANCE &
PUBLIC POLICY

دانشگاه صنعتی شریف

پژوهشکده سیاستگذاری شریف

خانه انبیاپور

دانشکده معدن و صنایع معدنی شریف
موسسه تحقیقات و توسعه معدنی

تولید (زنجیره معدن)

- نشست ۱ -

نظام حکمرانی معدن در اکتشافات و بهره‌برداری، چالش‌ها و راهکارها

دوشنبه ۱۴۰۲/۰۵/۰۲ ۱۶:۰۰ - ۱۷:۳۰

مکان برگزاری نشست: پژوهشکده سیاستگذاری دانشگاه شریف

شماره تماس جهت هماهنگی شرکت حضوری در نشست: ۰۹۱۹۳۲۷۰۲۰۶

سجاد غرقی

نایب رئیس کمیسیون
معدن اتاق بازرگانی ایران

رضا محتشمی‌پور

معاونت معدنی
وزیر صنعت معدن تجارت

مصطفی طاهری

عضو کمیسیون
صمت مجلس شورای اسلامی

محسن فتح‌الهی

دبیر نشست
اندیشکده معدن و صنایع معدنی شریف

۱- بیان مسئله:

سیاست‌گذاری بخش معدن و صنایع معدنی با توجه به تنظیم‌گری و تصدی‌گری دولت‌ها همواره با چالش‌هایی روبرو بوده که موجب بروز تعارضات جدی در عرصه توسعه این حوزه راهبردی گردیده است. وجود ذخایر نفت، گاز و معدن برای هر کشوری قدرت نرمی پدید آورده که در صورت عدم مدیریت راهبردی این ذخایر، آن کشور دارنده این ذخایر استراتژیک تبدیل به یک مصرف‌کننده برای زنجیره ارزش جهانی کالاها و محصولات خواهد شد. بخش معدن و صنایع معدنی ایران به‌عنوان یکی قدرت‌های برتر منطقه باید نقش‌آفرینی جدی در مدیریت زنجیره ارزش این حوزه ایفا کند که متأسفانه نگاه سیاست‌گذاران به معدن اغلب نگاه در آمد محور بوده و نه توسعه محور. این نگاه تبعات جدی برای صنعت و اقتصاد کشور ایجاد کرده و امروز شاهد این هستیم با وجود سهم ۲۵ درصدی از صادرات غیرنفتی به معدن و صنایع معدنی، این بخش دچار عقب‌ماندگی جدی در اکتشافات معدنی، بهره‌برداری معادن و ماشین‌آلات، توسعه پایین‌دست صنایع معدنی و مزیت‌های رقابتی برای محصولات خود شده است.

اولین پند تخصصی در موضوع تولید و بخش معدن و صنایع معدنی با موضوع چالش‌ها و راهکارهای نظام حکمرانی معدن در اکتشافات و استخراج گردید. حلقه اول و دوم صنایع کشور، بخش اکتشاف و استخراج معادن است که در واقع موتور محرک صنایع معدنی کشور و زنجیره پایین دست صنعت می باشد.

۲- محورهای گفتگو

۱. از چالش بزرگ در معدن نظام ساختاری و نهادی موجود در معدن است. تعدد نهادهای تصمیم‌گیر در صدور پروانه‌های اکتشافی و بهره‌برداری و همچنین محدوده‌های در ید نهادها مانع توسعه و تسهیل بخش معدن می شود.
۲. معدن همواره در زیر سایه صنعت و تجارت قرار گرفته است و این نگاه سطح پایین به معدن موجب عقب ماندگی جدی در توسعه اکتشافات، استخراج و ایجاد ارزش افزوده در ارتقاء این حلقه اول صنایع رخ نداده است.
۳. در طول سالیان گذشته عملیات اکتشافی کافی و اصولی در کشور انجام نشده است.
 - ۳/۱. از علل عمده داده و اطلاعات اکتشافی مورد نیاز در اختیار فعالان قرار نمی‌گیرد.
 - ۳/۱/۱. وضعیت ناپایدار تأمین مالی پروژه‌های تولید داده‌های پایه در سازمان زمین‌شناسی و اکتشافات معدنی کشور با توجه به عدم تخصیص حقوق دولتی مصوب به سازمان
 - ۳/۱/۲. داده‌های تولید شده موجود در سایر سازمان‌ها (به خصوص سازمان انرژی اتمی و شرکت ملی نفت) در اختیار فعالان قرار نمی‌گیرد.
 - ۳/۱/۳. شناخت‌ها، تجربه‌ها و اطلاعات تفصیلی مناسب در مورد فعالیت‌های اکتشافی قبلی در اختیار فعالین اکتشاف قرار نمی‌گیرد.
 - ۳/۲. انجام فعالیت‌های اقتصادی جذابیت اقتصادی ندارد
 - ۳/۲/۱. اعمال قیمت‌های دستوری، عوارض صادراتی و ممنوعیت صادرات بر مواد معدنی موجب کاهش جذابیت اقتصادی شده و سرریز سود به بخش‌های انتهایی زنجیره شده است. تولید صنایع معدنی دچار عدم توازن در زنجیره معدنی شده است.
 - ۳/۲/۲. مداخلات دستگاه‌های ذی‌مدخل در برخی موارد به عدم صدور پروانه بهره‌برداری منجر می‌شود.
 - ۳/۲/۳. زمین در دسترس فعالین قرار نمی‌گیرد
 - ۳/۳/۱. وجود تعارض منافع در وظایف و فعالیت‌های سازمان انرژی اتمی با حوزه معدن و راکد ماندن محدوده‌های بسیار زیادی بسبب این تعارض
 - ۳/۳/۲. برخی سازمان‌های ذی‌مدخل در حوزه معدن، محدودیت‌های بی‌دلیل برای فعالیت‌های اکتشافی ایجاد می‌کند و عدم شفافیت در حوزه دلایل رد استعلام‌های متقاضیان.
۴. میزان بهره‌برداری از معادن نسبتی با ظرفیت‌های کشور ندارد

- ۴/۱. برخی موارد موجب خارج شدن فعالیت‌های معدنی از صرفه اقتصادی می‌شود
- ۴/۱/۱. نسبت قابل توجهی از تعداد معادن کشور کوچک مقیاس هستند و نگاه سیاستگذار در تدوین برنامه‌ها و بخشنامه‌ها عدم تفکیک میان معادن کوچک با معادن بزرگ بوده از جهات مختلفی در پارامترهای اقتصادی، زیرساختی و توسعه تفاوت‌های زیادی دارند.
- ۴/۱/۲. بهره‌برداران نمی‌توانند محصولات تولیدی خود را به قیمت منصفانه به فروش برسانند. قیمت دستوری موجب عدم صرفه اقتصادی در برخی مواد معدنی بخصوص در معادن کوچک مقیاس گردیده است.
- ۴/۲. شاهد راکد ماندن پروانه‌های بهره‌برداری معادن هستیم
- ۴/۲/۱. دخالت مخرب برخی نهادهای ملی و استانی در فعالیت معادن
- ۴/۲/۲. عدم نظارت بر فعالیت برخی معادن، موجب فعال‌نمایی در برخی معادن می‌شود
- ۴/۲/۳. انجام نشدن فعالیت درست اکتشافی موجب می‌شود تا امکان استخراج مواد معدنی با ارزش‌تر (مانند کانی‌های فلزی) در برخی پروانه‌های معدنی از بین رود.

۳- راهکارهای سیاستی نشست

- درصدی از حقوق دولتی معادن به صندوق بیمه سرمایه‌گذاری فعالیت‌های معدنی بابت افزایش سرمایه صندوق مذکور اختصاص می‌یابد تا به سرمایه مولد توسط بخش خصوصی در زمینه معادن و تولیدات معدنی و صنایع معدنی سرمایه‌گذاری شود.
- وزارت صنعت، معدن و تجارت، سازمان زمین‌شناسی کشور تمام اطلاعات پایه زمین‌شناسی (اعم از نقشه‌های زمین‌شناسی، نقشه‌های ژئوشیمی، ژئوفیزیک هوایی و...) با همکاری کلیه وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها و ارگان‌های مرتبط مانند وزارت نفت و سازمان انرژی اتمی منتشر و در اختیار عموم فعالان قرار گیرد.
- تشکیل صندوق توسعه ملی در معدن با هدف حفظ منابع معدنی برای نسل‌های آینده و توسعه آن در اصلاح قانون معادن و اختصاص ۵۰ درصد از حقوق دولتی به این صندوق.
- تدوین و تهیه طرح راهبردی از ظرفیت معادن فراسرزمینی و توسعه فعالیت‌های معدنی برای کشور.